जग्गा दातालाई सम्मान । पृष्ठ ५ मा

प्रेस काउन्सिलबाट 'क' वर्गको मान्यता प्राप्त

विकास

www.bikaskhabar.com

खबरपत्रिका साप्ताहिक

विकास खबरपत्रिका राष्ट्रिय साप्ताहिक

sfof{no
थाहा नगरपालिका-८
मिडिया चोक, मकवानपुर
;Dks{g+
९८०७२२५०७२
Odn
bikaskhabar@gmail.com

● मकवानपुर, वर्ष-१०, ● अंक-४१, ● २०७५ वैशाख १० गते सोमबार, ● 23 April 2018, ● नेपाल सम्वत्-११३८, ● पृष्ठ-६, ● मूल्य रु. ५/-

थाहामा डरलाग्दो 'ड्रपआउट'

◆ जनक तामाङ
थाहानगर

बिचैमा विद्यालय छाड्ने विद्यार्थी संख्या वर्षेनी बढ्दै

मकवानपुरको थाहा नगरपालिका क्षेत्रका विद्यालयहरूमा बिचैमा विद्यालय छाड्ने (ड्रपआउट) विद्यार्थीको अनुपात निजी विद्यालयको तुलनामा सामुदायिक विद्यालयमा बढि देखिएको छ । नगर क्षेत्रका विभिन्न १० विद्यालयबाट लिइएको तथ्याङ्क अनुसार ड्रपआउट दर सामुदायिक विद्यालयमा बढि देखिएको हो । यो समाचार तयार गर्दा नगरका विभिन्न ८ वटा सामुदायिक र दुई वटा निजी विद्यालयबाट नमुना तथ्याङ्क लिइएको छ ।

नमुना तथ्याङ्क अनुसार सामुदायिक तर्फ २ हजार ५ सय २० विद्यार्थीमा ३ सय १ विद्यार्थीले विचैमा विद्यालय छाडेका छन् । यो तथ्याङ्कलाई विश्लेषण गर्दा विद्यालयमा अध्ययनका लागि थाहानगर का विभिन्न विद्यालयमा भर्ना भएका हरेक १ सय विद्यार्थीमा १२ जनाले बीचैमा विद्यालय छोड्ने देखिएको छ । यो तथ्याङ्क अधिक हो । कक्षागत रूपमा भने बालबालिकाले कक्षा १ मै बढि ड्रपआउट प्रतिशत देखिएको छ । सामुदायिक विद्यालयतर्फ कक्षा १ मा १ सय विद्यार्थी भर्ना हुँदा ७१ जनाले मात्र अन्तिम परीक्षा दिने गरेको तथ्याङ्क छ । यसर्थ कक्षा १ मा हरेक एकसय विद्यार्थी भर्ना हुँदा २९ जनाले त बिचैमा विद्यालय छाड्ने रहेछन् ।

त्यस्तै कक्षा २ मा हरेक १ सय बालबालिका विद्यालय भर्ना हुँदा १२ जनाले अन्तिम परीक्षा दिँदासम्म विद्यालय छापडसक्ने गरेको तथ्याङ्क छ । कक्षा ३ मा १ सयमा ६, कक्षा ४ मा हरेक १ सयमा ११ जना, कक्षा ५ मा १ सयमा ८, कक्षा ६ मा १ सयमा १३, कक्षा ७ मा १ सयमामा १४, कक्षा ८ मा १ सय विद्यार्थी विद्यालय भर्ना हुँदामा १० विद्यार्थीले अन्तिम परीक्षा दिने बेलासम्म विद्यालय छाडिसक्ने गरेको तथ्याङ्क छ । त्यस्तै कक्षा ९ मा १ सयमा १४ र कक्षा १० मा हरेक एकसय विद्यार्थी विद्यालय भर्ना हुँदा ५ जना विद्यार्थीले अन्तिम परीक्षा दिनेबेलासम्म विद्यालय छाडिसक्ने गरेको संकलित नमुना तथ्याङ्कमा देखिएको छ ।

संकलित तथ्याङ्क शैक्षिक सत्र २०७४ को हो । तथ्याङ्क अनुसार दुई निजी विद्यालयबाट विवरण लिइएकोमा ति विद्यालयमा ड्रपआउट सामुदायिक विद्यालयको तुलनामा ज्यादै न्यून देखिएको छ । निजीमा सबैभन्दा बढि ड्रपआउट २ प्रतिशत अर्थात एकसयमा दुई जनाले मात्र विद्यालय बीचैमा छाड्ने गरेको देखिएको छ । निजी विद्यालयको तथ्याङ्क अनुसार कक्षा ५ मा २ प्रतिशत विद्यार्थीले विद्याल य छाडेका छन् भने कक्षा १ मा १ प्रतिशत विद्यार्थीले विचैमा विद्यालय छाडेकाछन् । अरू कक्षामा जति विद्यार्थी भर्ना भएकाछन् सबै विद्यार्थीले अन्तिम परीक्षा दिएको तथ्याङ्क छ ।

सामुदायिक विद्यालयमा भने कक्षा १ देखि १० सम्म नै कुनैपनि कक्षामा भर्ना भएको संख्याको शत्प्रतिशत विद्यार्थीहरू अन्तिम परीक्षामा सहभागी भएको देखिदैन । सामुदायिकमा सबैभन्दा कम ड्रपआउट कक्षा १० मा देखिएको छ । यो कक्षामा ५ प्रतिशत विद्यार्थी ड्रपआउट रहेको छ । तथ्याङ्क अनुसार नगरका विद्यालयहरूमा सुरूमा भर्ना हुने र बिचैमा विभिन्न कारणले गर्दा पढाई छोड्ने विद्यार्थीको संख्या अधिक रहेको पाईएको छ । ड्रपआउट लगायत शैक्षिक गुणस्तर कायम गर्न अहिले स्थानीय सरकारले शिक्षा समिति नै बनाएर शिक्षाको स्तर उकास्नको लागि विभिन्न कार्यक्रम गर्दै अगाडी बढिरहेको छ । गुणस्तरीय शिक्षाको लागि विद्यालय अनुगमन तथा मूल्याङ्कलाई तिव्रता दिइरहेको नगर शिक्षा अधिकारी लक्ष्मण दाहालले बताए ।

थाहानगरका केही विद्यालयको ड्रपआउट तथ्याङ्क पेज ६ मा हेर्नुहोस् ।

'निजी विद्यालयको सबैभन्दा बढि ड्रपआउट २ प्रतिशत हुँदा सामुदायिकमा २९ प्रतिशत छ ।'

विद्यार्थीहरूले बीचैमा विद्यालय छोड्नुमा ठूला कक्षाका विद्यार्थीहरू सवारी साधनमा खलासी बस्न जान विवाह गर्ने गरेको पाइएको छ भने विपन्न परिवारका अभिभावक र विद्यार्थी नै काममा जाने, साथीहरूको लहलहैमा बालश्रमिक हुन जानेलगायतका कारण छन् ।

पाँच विद्यालयलाई कक्षा थपको अनुमति

◆ विकास संवाददाता

थाहा नगरपालिका अन्तर्गतका विभिन्न पाँचवटा विद्यालयलाई शैक्षिक सत्र २०७५ का लागि कक्षा थपको अनुमति दिइएको छ । यसरी अनुमति पाउनेमा तीन सामुदायिक र दुई निजी विद्यालय रहेका छन् । त्यस्तै नगरमा एउटा निजी विद्यालयले शिशु कक्षाको अनुमती पाएको छ । थाहा-३ मा संचालन हुने गरी माइल स्टोन प्रि-प्राइमरी स्कूलले अनुमति पाएको हो । २८ चैत्रमा बसेको नगर शिक्षा समितिको बैठकले यस्तो निर्णय गरेको हो ।

समितिको निर्णय अनुसार थाहा नगरपालिकाको वडा नम्बर १० टौखेलमा रहेको नाटेश्वर माविलाई कक्षा १२ को अनुमति दिइएको छ । नाटेश्वरमा कक्षा ११ मा शिक्षा संकायको अध्यापन हुँदै आएको थियो । त्यस्तै टिष्टुङको महांकाल प्राविले कक्षा ६ को अनुमति पाएको छ भने थाहा-५ तसरमा रहेको दुर्गादेवी प्राविले पनि कक्षा ६ को अनुमति पाएको नगर शिक्षा अधिकारी लक्ष्मण दाहालले जानकारी दिए ।

निजी विद्यालयतर्फ सरस्वती विद्या मन्दिर बज्रवाराहीले कक्षा ९ को अनुमति पाएको छ । सरस्वती विद्या मन्दिर शैक्षिक सत्र २०७४ को कक्षा ८ को नतिजामा शत्प्रतिशत विद्यार्थी उतीर्ण गराउन सफल नगरको एक मात्र विद्यालय पनि हो । थाहा-३ घर्तिखोलामा रहेको न्युभिजन एकेडेमीले कक्षा ५ को अनुमती पाएको छ ।

बैठकले शुन्य विद्यार्थी रहेको थाहा-४ को किटेनी प्राविका दुई शिक्षकलाई अन्य बढि विद्यार्थी भएको विद्यालयमा काजमा खटाउने पनि निर्णय गरेको छ । निर्णय अनुसार एक शिक्षकलाई टिष्टुङको बागेश्वरी मावि र अर्का एक शिक्षकलाई बज्रवाराहीको सुनौला माविमा काज खटाउने निर्णय गरेको हो ।

शिक्षा समितिले नगरको शैक्षिक गुणस्तर बढाउनको लागि सबै विद्यालयका प्रधानाध्यापक र विद्यालय व्यवस्थापन समितिका अध्यक्षहरूसंग छलफल गर्ने विषयमा पनि बैठकमा छलफल भएको शिक्षा समितिका शशीधर सुवेदीले जानकारी दिए । समितिले प्रमुख विषय शिक्षकहरूसंग पनि भिन्दाभिन्दै छलफल गर्ने र समस्या पहिचान गरी गुणस्तरीय शिक्षाका लागि योजनावद्ध कार्यक्रमहरू संचालन गर्ने जनाएको छ । नगर शिक्षा समितिले नगरका विद्यालयहरूको नतिजाको समिक्षा यसअघि नै गरेको छ ।

मृगौलापीडितलाई पाथीभराको साथ

◆ विकास संवाददाता

मकवाननपुरको थाहा नगरपालिका-२ पालुङकी मृगौलापीडित बबिता ढकाललाई थाहा नगरपालिका-२ फाँटबजारमा रहेको पाथीभरा बचत तथा ऋण सहकारी संस्था संचालक समितिले आर्थिक सहयोग गरेको छ । संचालक समिति तथा सहकारीकोतर्फबाट एकमुष्ट १५ हजार रूपियाँ सहयोग गरिएको संस्थाका सचिव रामकुमार कार्कीले जानकारी दिए । सहयोग रकम *'बबिता ढकाल बचाउ अभियान'*लाई हस्तान्तरण गरिएको हो ।

स्वास्थ्य स्वयमसेविकाको रूपमा लामो समय सेवा गरेकी ढकाललाई अहिले उनी आफै समस्यामा छिन् । दुबै मिर्गौलाले काम नगरेपछि उनी अहिले स्वास्थ्य र आर्थिक समस्यासँग जुध्दैछिन् । अधिकांश समय अस्पतालमै बिताउन बाध्य भएकी

बाँकी पेज ६ मा

JolQmut 36gf btf{;DaGwL h?/L ;'rgf Û

जन्म दर्ता बालबालिकाको नैसर्गिक अधिकार हो । जन्मेको ३५ दिन भित्रै आफ्नो स्थानीय तहमा गई दर्ता गरौं । जन्म र मृत्यु दर्ताको सूचना परिवारको मुख्य व्यक्तिले र निजको अनुपस्थितिमा परिवारको उमेर पुगेको व्यक्तिले सूचना दिन सक्छन् । जन्म, मृत्यु, बसाई सराई, विवाह एवं सम्बन्ध विच्छेदका घटना दर्ता गर्नु नागरिकको कर्तव्य हो । बसाई सराई गर्दा व्यक्ति आफू मात्र बसाई सरी गए व्यक्तिले र परिवार नै बसाई सरी गए परिवारको मुख्य व्यक्तिले दर्ता गर्नु पर्छ ।

yfxf gu/kflnsf
gu/ sfo{kflnsfsf] sfof{no
OGb|o0fLrf}, dsjfgk'/

नेपाल सरकारको सूचना Û

हाम्रो हरेक कदमहरु राष्ट्रिय स्वार्थबाट प्रेरित हुने संस्कृतिको विकास गरौं ।

नेपाल सरकार
;'rgf tyf ;~rf/ dGqfno
सूचना विभाग

सम्पादकीय

विद्यार्थी भर्ना अभियानको आशा

नयाँ शैक्षिक सत्र शुरु भएसँगै देशभर विद्यार्थी भर्ना अभियान थालिएको छ । हरेक शैक्षिक सत्रमा जस्तै यो वर्ष पनि विद्यालय भर्ना हुन छुटेका बालबालिकालाई खोजी–खोजी विद्यालय भर्ना गराउने सरकारी अभियान मकवानपुरको थाहानगरमा पनि संचालन भइरहेको छ । विद्यालयहरुले आ–आफ्नो ढंगले अभियानलाई संचालन गरिरहेका छन् । अहिले मुलुकमा तीन तहको सरकार कार्यान्वयनमा आएसगै प्रत्येक स्थानीय तह अर्थात स्थानीय सरकारले देशव्यापी विद्यार्थी भर्ना अभियान सञ्चालन गर्दै आएका छन् । त्यसैअनुरुप मुलुकका सबै ७ सय ५३ वटै स्थानीय तहमा भर्ना अभियान सञ्चालन भइरहेका छन् । न्यून संख्यामा विद्यार्थी भर्ना हुने जिल्लाहरूमा विपन्न समुदायका विद्यार्थीहरूलाई विद्यालयसम्म ल्याउन विशेष भर्ना अभियान सञ्चालन भइरहेको बताइरहे पनि विपन्न समुदायका बालबालिकालाई 'विद्यालय आऊ' भनेर मात्र नपुग्ने रहेछ भन्ने देखिएको छ। प्रत्येक बालबालिकालाई निःशुल्क र अनिवार्य शिक्षा भने पनि निजी विद्यालयमा महंगो छ भने सरकारी विद्यालयमा पनि विभिन्न नाममा शुल्क उठाउँदा कमजोर आर्थिक अवस्था भएका बालबालिका विद्यालय पुग्न सकेका छैनन् । वर्षौंपिच्छे भर्ना अभियान सञ्चालन गरे पनि निम्न वर्गका बालबालिकाहरु विद्यालय बाहिर रहिराख्नुले पनि यो कुरा पुष्टि गरेको छ। विद्यार्थी भर्ना अभियान विपन्न समुदायको अवस्था संबोधन गर्नेगरी नआएको मान्न सकिन्छ । हुने खाने तथा माथिल्लो वर्गकालाई सहज लागेको वातावरण विपन्न तथा पछाडि पारिएको वर्गलाई सहज हुन्छ भन्ने हुँदैन। यसतर्फ सम्बद्ध निकायको ध्यान जान नसके भर्ना अभियानले विपन्न समुदायका बालबालिकालाई खासै प्रभाव नपार्न सक्छ।

विगतदेखि कार्यान्वयन गरिएका कार्यक्रमहरूले समेट्न नसकेको पक्ष भनेको सबै खालका बालबालिकाहरूलाई सामाजिक तथा आर्थिक रुपमा प्रदान गरिने एउटै प्रोत्साहन कार्यक्रम पनि हो। विपन्न अवस्थामा अभिभावकहरूले औपचारिक विद्यालय शिक्षाको आवश्यकता पूरा गर्न सक्दैनन् । विपन्न एवं सिमान्तकृत समूहका बालबालिकाहरूलाई विद्यालयमा ल्याउन जति कठिन छ त्यो भन्दा बढी चुनौती विद्यालयमा उनीहरूलाई टिकाउने हुनसक्छ। तसर्थ, भर्ना अभियान सम्बन्धी कार्यक्रमहरू गरिब तथा सामाजिकरुपले पछाडि पारिएका वर्गमा केन्द्रित गरिनु आवश्यक छ। आधारभूत तहमा पाठ्यपुस्तक, पोशाक, छात्रबृत्ति जस्ता सुविधा लिन विद्यालय भर्ना हुने र सो सुविधा प्राप्त गरिसकेपछि विद्यालय छाड्ने प्रबृत्ति हेर्दा अभिभावकहरूलाई सचेत बनाउनुपर्ने आवश्यकता पनि छँदैछ। अर्कोतर्फ बाल मजदुरको रुपमा काम गरी विद्यालय नआउने बालबालिकालाई घरको काम लगाई ठूला मानिस ज्याला मजदुरी गर्न जाने कारणले पनि विद्यालय जाने उमेरका बालबालिका विद्यालय नआउने, आइहाले पनि बिचैमा छाड्ने गरेको देखिन्छ। यसका लागि अभिभावकहरूको आयस्तर उकास्ने कार्यक्रम आवश्यक छ। भर्ना अभियान सञ्चालन गरी विद्यार्थी भर्ना मात्र गर्ने तर उनीहलाई विद्यालयमा टिकाइ राख्न प्रभावकारी कार्यक्रम सञ्चालन नगर्ने हो भने भर्ना अभियान औपचारिकतामै सीमित हुने देखिन्छ।

भर्ना अभियानलाई वर्षाको एकपटक मात्र नउठाएर वर्षभर निरन्तर सञ्चालन गर्नु आवश्यक हुन्छ। प्रारम्भिक कक्षाका जुनसुकै समयमा पनि विद्यालयले विद्यार्थीको भर्नाका लागि ढोका खुला राख्नुपर्दछ। शिक्षा जनचेतनामा भर पर्ने कुरा हो। जुन ठाउँमा शिक्षाको महत्व र आवश्यकताको बारेमा अभिभावक सचेत छन् त्यहाँ पक्कै पनि यस प्रकारका आवाजहरु घन्काउनु आवश्यक हुँदैन। तर जहाँ अभिभावक समेत सचेत छैनन् । आर्थिकरुपमा विपन्न छन् र उनीहको अवस्था संबोधन गर्नेगरी सँगसँगै कार्यक्रम लर्गिदैन । त्यहाँ एकोहोरो विद्यार्थी भर्ना अभियान सञ्चालन गरेर मात्रै पुग्दैन। बालबालिकाहरु विद्यालय बाहिर हुनुको कारण पहिचान गरी काम नगर्ने हो भने विद्यार्थी भर्ना अभियानले अपेक्षित उपलब्धि हासिल गर्न सक्दैन। त्यसैले यसतर्फ पनि ध्यान दिनू आवश्यक छ ।

yfxf gu/kflnsfsf]zv/sf6 sfp06/af6 lbjfa; ;]jf

विहान	६:१५	बजे काठमाण्डौ (हाइस)
विहान	६:१५	बजे हेटौंडा (फोर्स)
विहान	७:१५	बजे काठमाण्डौ (बस)
विहान	८:00	बजे हेटौडा (बस)
विहान	८:१५	बजे सिमभन्ज्याङ हुँदै काठमाण्डौ (फोर्स)
विहान	९: 00	बजे काठमाण्डौ (मिनीबस)
विहान	९:00	बजे हेटौंडा जम्बो हाइस
विहान	९:४५	बजे काठमाण्डौ फोर्स
विहान	१0:१५	बजे मार्खु, पालुङ हुँदै हेटौंडा (मिनीबर्स)
विहान	१0:१५	बजे काठमाण्डौ(फोर्स)
विहान	१0:३0	बजे हेटौंडा (फोर्स)
विहान	११:१५	बजे काठमाण्डौ (मिनिबस)
विहान	१२:३0	बजे हेटौंडा (बर्स)
मध्यान्ह	१२:३0	बजे काठमाण्डौ (बस)
मध्यान्ह	१:३0	बजे हेटौंडा (मिनीबस)
दिउँसो	१:३0	बजे पालुङ गोगने पकने (मिनीबस)
दिउँसो	१:३0	बजे काठमाण्डौ (फोर्स)
दिउँसो	२:३0	बजे काठमाण्डौ (फोर्स)
दिउँसो	३:00	बजे पालुङबाट मार्खु (बस)
दिउँसो	३:३0	बजे पालुङबाट काठमाण्डौं (बस)

थप जानकारीको लागि नारायणी यातायात दिवा बस सेवा तथा टिकट काउण्टर दामन शिखरकोट इन्चार्ज अरुण लामा ९८५५0७२३२२ र नरेन्द्र अधिकारी ९८५५0७0५६१

dxTjk"0f{6]nkmf]g gDa/x?

पालुङ एम्बुलेन्स (चालक)	९८१४२०७४०१
आग्रा एम्बुलेन्स (चालक)	९८६०२२३७५५
जनकल्याण उच्च मा.वि.	०५७-६२०३६४
थाहा नगरपालिका कार्यालय	०५७-४०००५६
मत्स्यनारायण मा.वि.	०५७-६२०५१२
ईप्रका पालुङ (प्रमुख)	९८५५०६९४९९
प्रहरी चौकी फाखेल	०५७-६९२५१८
जिल्ला प्रशासन मकवानपुर	०५७-५२०३८८
विद्युत प्राधिकरण पालुङ	०५७-४०००२९

शिक्षाका सवालमा यस्तो बनोस् ०७५ साल !

✍ /d]zk|;fb nfld5fg]

२०७४ सालको शुभकामना आदान प्रदान गरेको ताजै छ, ०७५ सालको शुभकामना छरपष्ट भइसकेका छन् । नयाँ वर्ष एवम् पर्वहरूमा स्वच्छता तथा स्वस्थता सहितको प्रगतिको अपेक्षा स्वभाविक परम्परागत संस्कारको रूपमा स्थापित भइसकेको छ । गत वर्षको घटना र समयको विश्लेषण अनि समीक्षा जरूरी पक्ष हो । त्यसै गरी बितेका नराम्रा र बेठीकहरूको पुनरावृत्ति कदापि नहोस्, सबैतिर राम्रा र ठीक समाचार सुन्न, देख्न पाइयोस्, यो हामी सबैको इच्छा हो ।

२०७४ साल चुनावी वर्ष भयो । देशको ध्यान चुनाव सम्पन्न गर्नेतर्फ नै गयो । अरू विषय र शीर्षक सोझै ओझेलमा परे । देशले संघीयता कार्यान्वयनको गति समात्ने कामलाई प्राथमिकता दिइयो, जुन न्याय संगत थियो नै । अब सातै प्रदेश र ७ सय ५३ वटै स्थानीय तहले आफ्नो प्रगतिको रूपरेखा कोर्न थालेका छन् । बहस र विश्लेषण सुरू भएको छ । हामी सार्थक उपलब्धिको पक्षमा छौं । विगतमा जस्तो राज्यको ढुकुटी दुरूपयोग नहोस्, यो सबैको चाहना हो । समाजका निम्न वर्ग, मजदूर, किसान, न्युन वैतनिक शिक्षक, कर्मचारीले गाँस कटाएर तिरेको राजश्व दुरूपयोग र हिनामिना नहोस् भन्ने हामी चाहन्छौं । अपराध हुनु हुँदैन । भ्रष्टाचार कतै देखिनु, सुनिनु हुँदैन । दुष्ट र अपराधिले सजाय पाउनुपर्छ । इमान्दार र कर्तव्यनिष्ठको प्रशंसा गरिनुपर्छ । यस्तो काम, क्रियाकलाप नयाँ सालमा सच्चिएर जाने अपेक्षा गर्नुपर्छ ।

०७४ सालमा संघीय एवम् प्रदेश र स्थानीय तहको चुनावले शिक्षा त ज्यादा अस्तव्यस्त भयो नै अन्य विषय र क्षेत्र पनि तहस नहस नै देखिए । राम्रो भनेको चुनाव हुनु मात्र भयो ! विकास निर्माण त झनै टाढा बन्यो । शिक्षामा अस्थायी शिक्षकको विषय २०७४ सालमा शिखरमा रह्यो, तर उपलब्धि शून्य देखियो । हामी चर्चा र कुरा होइन थोरै भए पनि कार्यान्वयन चाहन्छौं । शिक्षाका अरू विषय, विद्यालय शिक्षा र उच्च शिक्षा भित्रका सूक्ष्म पक्ष केलाएर प्रगतिको योजना बन्नुपर्छ, त्यो काम २०७५ सालमा पूरा होस् । अस्थायी, करार, राहत, इसीडी शिक्षकको मात्र होइन, स्थायीहरूको समेत जोडेर शिक्षक र प्राध्यापकहरूको पेसागत समस्याको समाधानको वर्ष बनोस्–२०७५ साल ।

सान्दर्भिक र युगानुकूल पाठ्यक्रम, शैक्षिक स्तरीयता र निजी तथा सामुदायिक विद्यालय बिचको खाडलको अन्त्य भन्ने कुरा व्यवहारमा नै देखियोस् ।

प्रत्येक स्थानीय तहले र सिंगै संघले समेत सीप र ज्ञानलाई बराबर महत्व दिएर शिक्षा विकास सम्भव हुन्छ भन्ने भाव आत्मसात गर्नुपर्छ । कार्यान्वयनमा ल्याउन नसक्ने शिक्षा ऐनको खारेजी हाम्रो माग हो । नियमावलीको व्यवस्था गर्न नसक्नाले प्रत्येक स्थानीय तह आफैं ऐन बनाउन लागे । यो अवस्थाको पक्षमा हामी छैनौं । केन्द्रले ढाँचा विकसित गरेर सबै स्थानीय तहलाई नेतृत्व दिन सक्नुपर्छ । सबै कुरा बेलगाम गाउँ र नगरमै दिने हो भने बाइसी र चौबीसी राज्यको अवस्था नआउला भन्न सकिन्न ।

शिक्षक व्यवस्थापन, मूल्यांकन, नीति र विधिका सबालमा संघीय मन्त्रालयले अभिभावकत्व प्रदान गर्नैपर्छ । जनताको उन्नत जीवनस्तर र रोजगारीको सवाललाई हाम्रो शिक्षाले सम्बोधन गर्नैपर्छ । खोक्रा अर्थतन्त्रको आडमा ठूला गफ होइन, सुदृढ अर्थ व्यवस्था र योजनावद्ध विकास निर्माण हाम्रो प्राथमिकताका क्षेत्र हुन् । विकसित र समृद्ध नेपालको स्थापना नै आम नेपालीको चाहना हो । समृद्धि रटेर र कुरामा होइन, व्यवहारमा देखिनुपर्छ । समृद्धिका आवश्यक आधार र तोकिएका सूचकलाई बेवास्ता गर्न मिल्दैन । साक्षर ता मात्र होइन, पूर्ण शिक्षित नागरिक र रोजगारीको ग्यारेण्टि पहिलो सूचक हो ।

हक, अधिकारको कुरा, विभेदको अन्त्य, गरिबीको अन्त्य, भ्रष्टाचार शून्य र अपराधमुक्त समाज हामी भन्दै आएका छौं, तर कार्यान्वयनमा सूचकहरूले गरेको संकेत सामुन्ने स्पष्ट छ । शिक्षा, स्वास्थ्य, रोजगारी, सडक, पानी, विद्युत, सरसफाई, भौतिक पूर्वाधारको उपयुक्त व्यवस्थापन सँगै प्रत्येक नागरिकको काम क्रियाकलापको पारदर्शिता र सेवा प्रवाह मूल सवाल हो । जसरी हाल एक व्यक्ति एक भर्ना भनेर विद्यालय भर्ना अभियान अगाडि ल्याइएको छ, त्यो भन्दा पनि विद्यालयमा भर्ना भएका बालबालिका टिकाउने कार्य झनै महत्वपूर्ण बनेको छ । कक्षा एकमा भर्ना भएका सम्पूर्ण विद्याथीमध्ये पच्चीस प्रतिशतको हाराहारीमा कक्षा दशको परीक्षामा पुग्दछन् । यो तथ्याङ्क सकारात्मक हुनै सक्दैन । अझ उच्च शिक्षामा विद्यार्थी ड्रपआउट कहाली लाग्दो छ ।

टुरिष्ट विद्यार्थीका नाममा धेरै कलेज चलेका छन् । अर्कोतर्फ हामी शैक्षिक स्तरीयताको नारा चिच्याइरहेका छौं । वास्तविकता भने डरलाग्दो छ । शिक्षाको यो एउटा विषय हो । यस्ता अनेकौं विषय जसको सूक्ष्म विश्लेषण र समस्याको निदान २०७५ सालमा हुनपर्छ । शिक्षा समृद्ध राष्ट्रको पहिलो आधार हो । शिक्षाका उच्च सूचकले समृद्धिको मापन गर्दछ ।

अन्तमा, सबै राम्रा नै दिएको भए देश पहिले नै विकसित बनिसक्थ्यो, तर धेरै हुन बाँकी केही असल पक्षको प्रारम्भले सकारात्मक संकेत गरेको छ । हामी आशावादी छौं । शासन विधिको हुनपर्छ, न कि विधि व्यक्ति हेरेर चलोस् ! यो वर्ष धेरै कुराको राम्रो सुरूवात र असल नतिजा हाम्रो कामना हो । जसरी ऊर्जाको विषयमा सकारात्मक सन्देश गएको छ, त्यसैगरी भूकम्पले गरेको क्षतिको पुनःनिर्माणमा जान सकेन । कुरा धेरै भए, काममा धुर्मुस–सुन्तलीले राज्यलाई नै गतिलै चुनौती दिएकै हुन् । तथ्य जहाँ र जसको भए पनि स्वीकार्नैपर्छ ।

नयाँ वर्षमा विगतका सबै बेठिक सच्चिउन् । भ्रष्टाचार उन्मूलन नै होस् । शिक्षामा सीप, ज्ञानयुक्त रोजगारी शिक्षा प्राप्ती होस् । सबै अन्यौल र असहजता हटेर जाउन् । देशले लिएको संघीय गणतान्त्रिक नेपालको समृद्ध राष्ट्रको लक्ष्य पूरा होस् । कतै कुनै प्रकारको दुर्घटना सुन्न, देख्न नपरोस् भन्ने कामना !

–एडुखबरबाट

०७४ सालमा संघीय एवम् प्रदेश र स्थानीय तहको चुनावले शिक्षा त ज्यादा अस्तव्यस्त भयो नै अन्य विषय र क्षेत्र पनि तहस–नहस नै देखिए । राम्रो भनेको चुनाव हुनु मात्र भयो । विकास निर्माण त झनै टाढा बन्यो । शिक्षामा अस्थायी शिक्षकको विषय २०७४ सालमा शिखरमा रह्यो, तर उपलब्धि शून्य देखियो । हामी चर्चा र कुरा होइन थोरै भए पनि कार्यान्वयन चाहन्छौं । शिक्षाका अरु विषय, विद्यालय शिक्षा र उच्च शिक्षा भित्रका सूक्ष्म पक्ष केलाएर प्रगतिको योजना बन्नुपर्छ, त्यो काम २०७५ सालमा पूरा होस् ।

◆ ◆ ◆ ◆ ◆ ◆ ◆ ◆ ◆ ◆ ◆ ◆ ◆

शिक्षा, स्वास्थ्य, रोजगारी, सडक, पानी, विद्युत, सरसफाई, भौतिक पूर्वाधारको उपयुक्त व्यवस्थापन सँगै प्रत्येक नागरिकको काम क्रियाकलापको पारदर्शिता र सेवा प्रवाह मूल सवाल हो । जसरी हाल एक व्यक्ति एक भर्ना भनेर विद्यालय भर्ना अभियान अगाडि ल्याइएको छ, त्यो भन्दा पनि विद्यालयमा भर्ना भएका बालबालिका टिकाउने कार्य झनै महत्वपूर्ण बनेको छ । कक्षा एकमा भर्ना भएका सम्पूर्ण विद्याथीमध्ये पच्चीस प्रतिशतको हाराहारीमा कक्षा दशको परीक्षामा पुग्दछन् । यो तथ्याङ्क सकारात्मक हुनै सक्दैन । अझ उच्च शिक्षामा विद्यार्थी ड्रपआउट कहाली लाग्दो छ ।

◆ ◆ ◆ ◆ ◆ ◆ ◆ ◆ ◆ ◆ ◆ ◆ ◆

शिक्षाको यस्ता अनेकौं विषय जसको सूक्ष्म विश्लेषण र समस्याको निदान २०७५ सालमा हुनपर्छ । शिक्षा समृद्ध राष्ट्को पहिलो आधार हो । शिक्षाका उच्च सूचकले समृद्धिको मापन गर्दछ । अन्तमा, सबै राम्रा नै दिएको भए देश पहिले नै विकसित बनिसक्थ्यो, तर धेरै हुन बाँकी केही असल पक्षको प्रारम्भले सकारात्मक संकेत गरेको छ । हामी आशावादी छौं । शासन विधिको हुनपर्छ, न कि विधि व्यक्ति हेरेर चलोस् ! यो वर्ष धेरै कुराको राम्रो सुरुवात र असल नतिजा हाम्रो कामना हो ।

खस्कियो स्कुलको सिकाइ

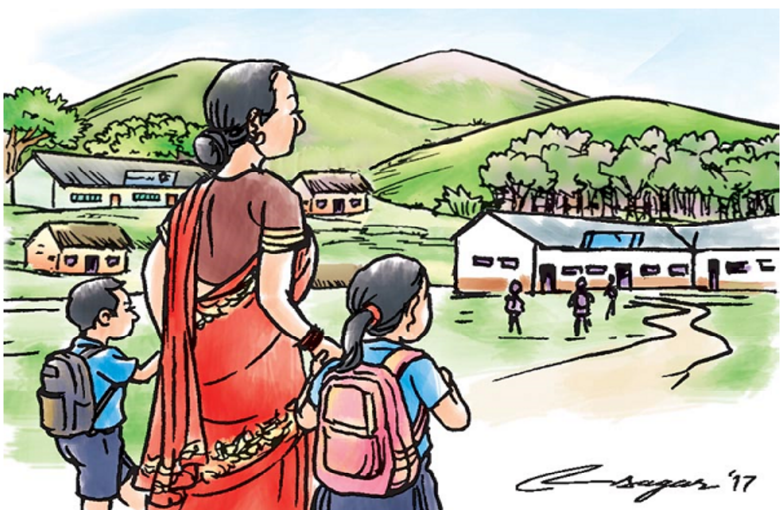
-गुगलबाट

विद्यालय तहको सिकाइ स्तर तीन वर्षअघिको भन्दा खस्किएको छ । शिक्षा मन्त्रालयअन्तर्गतको शैक्षिक गुणस्तर परीक्षण केन्द्रले गत वर्ष गरेको परीक्षणमा २०७० सालको तुलनामा विद्यार्थीको सिकाइ स्तर घटेको पाइएको हो । केन्द्रले गत वर्ष कक्षा ८ का ४६ हजार विद्यार्थीको सिकाइ स्तर परीक्षण गरेको थियो । अध्ययनमा हरेक विषयको औसत पाँच सय अंक निर्धारण गरेर सिकाइ स्तर तुलना गरिएको थियो । सामुदायिकको तुलनामा निजी विद्यालयको सिकाइ राम्रो पाइएको छ । सामुदायिकका विद्यार्थीले नेपाली, गणित र विज्ञानमा औसत अंकसमेत ल्याउन सकेका छैनन् ।

वि.सं. २०७० मा कक्षा ८ का विद्यार्थीको गणितको सिकाइ उपलब्धि ५ सय ८ थियो । गत वर्षको परीक्षणमा त्यो ४ सय ९२ मा झरेको छ । २०७० मा तिनै प्रश्न दोहोर्‍याएर सोध्दा झन् कमजोर पाइएको हो । विज्ञानमा पनि तीन वर्षअघि सिकाइ उपलब्धि ५ सय २ रहेकामा गत वर्ष ४ सय ९९ भएको छ । तर, नेपालीमा तीन वर्षअघिको तुलनामा सिकाइ केही बढेको छ । केन्द्रका अनुसार नेपालीको पनि लेखाइमा नभएर पढाइमा मात्रै सुधार भएको हो । विद्यार्थीको सिकाइलाई १ देखि ६ तहसम्म विभाजन गरेर अध्ययन गरिएको थियो । चौथो तहलाई औसत तह मानिएको थियो । केन्द्रका प्रमुख लेखनाथ पौडेलले गणितमा ४६ प्रतिशत र विज्ञानमा ५६ प्रतिशत विद्यार्थीले औसत अंक पनि प्राप्त नगरेको बताए । नेपालीमा भने औसतभन्दा कमजोर सिकाइ उपलब्धि हुने ३२ प्रतिशत मात्रै छन् । केन्द्रले गत वर्ष २६ जिल्लाका १ हजार ९ सय ५० विद्यालयका ४६ हजार २ सय ६६ विद्यार्थीमा यस्तो परीक्षण गरेको थियो । केन्द्रले परीक्षणको नतिजा बिहीबार सार्वजनिक गरेको हो ।

'गणित र विज्ञान विषयको सिकाइ उपलब्धि झन् कमजोर भएको पाइयो,' प्रमुख पौडेलले भने, 'विगतका वर्षभन्दा विद्यार्थीको सिकाइ स्तर सुधार भएको कुनै स्पष्ट आधार देखिएन ।' केन्द्रले गरेको शैक्षिक अडिटले विद्यार्थीको सिकाइलाई ऐनाजस्तै छर्लंग पारेको शिक्षा सचिव खगराज बरालले बताए ।

प्रदेश ३ र ४ का विद्यार्थी अब्बल

प्रदेशका आधारमा पनि विद्यार्थीको सिकाइ मूल्यांकन गरिएको छ । प्रदेश ३ का विद्यार्थीको सिकाइ उपलब्धि तीनवटै विषयमा उच्च देखिएको छ । नेपालीमा प्रदेश २, गणितमा प्रदेश ६ र विज्ञानमा प्रदेश १ का विद्यार्थीको उपलब्धि कमजोर देखिएको छ । नेपालीमा प्रदेश ३, ४ र ५ का विद्यार्थीले मात्रै औसत अंक कटाएका छन् । त्यस्तै गणितमा प्रदेश २, ३, ४ र ५ का विद्यार्थीले औसत अंक कटाएका छन् । विज्ञानमा प्रदेश ३ र ४ का विद्यार्थीले मात्रै औसत अंक ल्याएका छन् ।

प्रदेश १ का विद्यार्थीले तीनवटै विषयमा औसत अंक प्राप्त गरेका छैनन् । यो प्रदेशमा अन्य विषयको तुलनामा नेपालीमा राम्रो भए पनि गणित र विज्ञानमा अझ कमजोर छ । त्यस्तै प्रदेश २ का विद्यार्थीले नेपाली र विज्ञानमा औसत अंक कटाएका छैनन् । प्रदेश ३ र ४ का विद्यार्थीले तीनै विषयमा औसत अंक ल्याएका छन् । प्रदेश ५ का विद्यार्थी विज्ञानमा कमजोर देखिएका छन् । प्रदेश ६ र ७ का विद्यार्थीले पनि कुनै विषयमा औसत अंक कटाउन सकेका छैनन् ।

नेपालीमा छात्रा र गणितमा छात्रछात्रा र छात्रको उपलब्धि हेर्दा नेपाली विषयमा छात्राको सिकाइ राम्रो छ भने गणित र विज्ञानमा छात्रको सिकाइ उच्च छ । ब्राह्मण जातिका विद्यार्थीको सिकाइ राम्रो पाइएको केन्द्रले जनाएको छ भने जनजाति र दलित विद्यार्थीको सिकाइ कमजोर पाइएको छ । विद्यार्थीको उमेरको आधारले पनि सिकाइमा असर पर्ने देखिएको छ । १३ र १४ उमेर समूहका विद्यार्थीको सिकाइ अन्य उमेर समूहको भन्दा उच्च छ । बाबुआमाको शैक्षिक योग्यता, पेसा, घरायसी काममा छात्रछात्राको संलग्नता, घरमा टेलिभिजन हेर्ने समय, विद्यार्थीले घरमा बोल्ने भाषाले पनि सिकाइ उपलब्धिमा फरक पार्ने गरेको अध्ययनले देखाएको छ ।

दैनिक एक घण्टा काम गर्ने र टेलिभिजन हेर्ने विद्यार्थीको सिकाइ अन्यको भन्दा राम्रो पाइएको केन्द्रले जनाएको छ । त्यस्तै परिवारमा बुबाको भन्दा आमाको पढाइ माथिल्लो तहको भएमा छोराछोरीको सिकाइ राम्रो हुने परीक्षणले देखाएको छ । विद्यार्थीको पढाइमा आमाबुबाको पेसाले समेत असर गर्ने गरेको पाइएको छ । सरकारी जागिर, व्यापारभन्दा शिक्षण पेसा गर्नेका छोराछोरीको सिकाइ स्तर राम्रो देखिएको छ । दैनिक ज्यालादारी गर्ने अभिभावकका छोराछोरीको सिकाइ सबैभन्दा कमजोर रहेको अध्ययनले देखाएको छ । परीक्षणकै क्रममा ३ देखि ४ प्रतिशत विद्यार्थीले समयमै पाठ्यपुस्तक नपाएको पाइएको छ । पाठ्यपुस्तक नपाउँदा पनि सिकाइ उपलब्धिमा असर परेको देखिएको केन्द्रले जनाएको छ ।

निजीका विद्यार्थीको सिकाइ राम्रो

केन्द्रको परीक्षणले सामुदायिक विद्यालयको तुलनामा निजीमा अध्ययन गर्ने विद्यार्थीको सिकाइ राम्रो पाइएको छ । सामुदायिकका ११ हजार ८ सय ३१ र निजीका ३ हजार ६ सय ५१ विद्यार्थीको सिकाइ उपलब्धि परीक्षण गरिएको थियो । परीक्षणमा सामुदायिकका विद्यार्थीले तीनै विषयमा औसत अंक पनि कटाएका छैनन् । ५ सय औसत अंक रहेकामा नेपालीमा ४ सय ९५, गणितमा ४ सय ८५ र विज्ञानमा ४ सय ९० अंक मात्रै प्राप्त गरेका छन् । निजीका विद्यार्थीले तीनै विषयमा औसत अंकभन्दा धेरै नम्बर पाएका छन् । 'संस्थागत विद्यालयको नतिजा प्रायस् राम्रो देखियो,' पौडेलले भने, 'सामुदायिकमा परीक्षण गरिएकामध्ये १० प्रतिशत राम्रा छन् । राम्रो गर्ने निजी र सामुदायिक दुवैबाट सिकेर अन्यत्र लागू गर्न सकिन्छ ।'

शिक्षा, विज्ञान तथा प्रविधि मन्त्रालयका सचिव खगराज बरालले सामुदायिकमा राज्यले गरेको लगानी व्यर्थजस्तै भएको बताए । 'शैक्षिक उपलब्धिमा गर्व र सन्तोष गर्ने ठाउँ छैन,' उनले भने, 'उपलब्धिमा सुधार गर्न ध्यान केन्द्रित गर्छौं ।' तीन वर्षअघि र गत वर्षको नतिजाको तुलना गर्दा दाबी गरेजस्तो राम्रो नभएको उनले बताए । 'हाम्रो कमजोरीलाई स्वीकार गर्नुपर्छ,' उनले भने, 'जति लगानी गरिएको थियो, त्यसअनुसार उपलब्धि नआउँदा सन्तुष्ट हुन सकेनौं ।' निजी विद्यालयमा सचेत र लगानी गर्न सक्ने अभिभावक, व्यवस्थापन चुस्त र पठनपाठनमा जोड दिएकाले सिकाइ राम्रो भएको उनले बताए । विद्यालयको व्यवस्थापन गर्ने जिम्मेवारी स्थानीय सरकारलाई दिएका कारण आगामी शैक्षिक सत्रमा सिकाइ उपलब्धिमा सुधार हुने आशा उनले व्यक्त गरे ।

शिक्षक मुख्य दोषी

निजीको तुलनामा सामुदायिकका विद्यार्थीको पढाइमा न्यून लगानी छ । निजीमा अभिभावकले मासिक न्यूनतम दुई हजार खर्च गर्छन् । कक्षाकोठामा शैक्षिक सामग्री पनि पर्याप्त हुन्छ । तर, सामुदायिक विद्यालयमा सरकारले छुट्याएको रकम शिक्षक तलब भत्तामै सकिन्छ । शिक्षकको तलब भत्तालाई विद्यालय शिक्षाको खर्च मान्ने हो भने वार्षिक सरदर १८ हजार रूपैयाँ एउटा विद्यार्थीमा खर्च हुन्छ । कक्षाकोठासम्म बजेट पुग्दैन । कक्षाकोठाको आवश्यकता के हो भन्ने अध्ययनबिनै केन्द्रीय तहबाट बजेट पठाइन्छ । त्यसबाहेक सरकारले शिक्षकलाई दिएको तालिम कक्षाकोठामा प्रयोग गर्दैनन् । केन्द्रले शिक्षक र कक्षाकोठा आधारित रहेर पनि अध्ययन गरेको थियो । प्रधानाध्यापकलाई सोधिएको प्रश्नको आधारमा तयार गरिएको प्रतिवेदनअनुसार विद्यालय ढिला आउने र चाँडै कक्षा छाड्ने शिक्षक ५७।१ प्रतिशत छन् ।

जानकारी नगराई अनुपस्थित हुने शिक्षक ४६ प्रतिशत रहेको अध्ययनले देखाएको छ । कक्षामा पूरा समय नबस्ने शिक्षक ३९।५ प्रतिशत छन् । त्यस्तै विद्यार्थीलाई गाली गर्ने, अश्लील शब्द प्रयोग गर्ने शिक्षक १८।१ प्रतिशत र विद्यार्थीलाई शारीरिक रूपमा यातना दिने शिक्षक १६।४ प्रतिशत छन् । 'सिकाइ स्तर सुधार नहुनुको मुख्य कारण यो पनि हो,' केन्द्रका प्रमुख सहसचिव पौडेलले भने, 'यसबाहेक सामाजिक आर्थिक कारण पनि छ ।' शिक्षा सचिव बरालले अब शिक्षकलाई जिम्मेवारी बनाउने गरी योजना बनाइने बताए ।

(-काठमाण्डौमा पत्रकार मकर श्रेष्ठ, र सुदीप कैनीले तयार गरेको समाचार ।)

प्रधानमन्त्री कृषि आधुनिकीकरणमा बजेट घट्यो

कृषि, भूमि व्यवस्थापन तथा सहकारी मन्त्रालयअन्तर्गतको सबैभन्दा ठूलो कार्यक्रमका रूपमा रहेको प्रधानमन्त्री कृषि आधुनिकीकरण परियोजनाका लागि आगामी आर्थिक वर्षमा आवश्यकताको आधा रकम बराबरमात्रै बजेट प्रस्ताव गरिएको छ।

परियोजनालाई निरन्तरता दिनका लागि आगामी आर्थिक वर्षमा ९ अर्ब २ करोड रूपियाँ बराबर रकम आवश्यक पर्ने देखिन्छ। तर, मन्त्रालयलाई प्राप्त बजेट सिलिङअनुसार परियोजनाका लागि साढे ४ अर्ब रूपियाँ मात्र प्रस्ताव गरिएको छ। कृषि विकास मन्त्रालयका सहप्रवक्ता शंकरप्रसाद सापकोटाका अनुसार परियोजनाका लागि छुट्याइएको रकम निकै कम हो। '१० वर्षे परियोजनाको लक्ष्य प्राप्त गर्नका लागि आर्थिक वर्ष २०७५/७६ मा ९ अर्बभन्दा बढी रकम आवश्यक छ। तर, राष्ट्रिय योजना आयोगले बजेट सिलिङ गर्दा साढे ४ अर्ब रूपियाँ बराबर मात्र प्रस्ताव गरेको छ। यो रकम निकै कम हो।' आर्थिक वर्ष २०७३/०७४ देखि कार्यान्वयनमा आएको परियोजनाका लागि २०७३ चैतमा मन्त्रिपरिषद् निर्णयबाट नै प्रत्येक वर्षका लागि आवश्यक बजेट प्रस्ताव गरिएको छ। मन्त्रिपरिषद्बाट स्वीकृत भएको परियोजनाको विस्तृत दस्तावेजअनुसार आगामी आर्थिक वर्षका लागि चालूगततर्फ ५ अर्ब ५३ करोड ३७ लाख ८१ हजार र पुँजीगततर्फ ३ अर्ब ४९ करोड ४० लाख ८४ हजार गरी कुल ९ अर्ब २ करोड ७८ लाख ६५ हजार रूपियाँ विनियोजन हुनुपर्ने देखिन्छ। तर, राष्ट्रिय योजना आयोगबाट मन्त्रालयलाई प्राप्त बजेट सिलिङअनुसार परियोजनाले साढे ४ अर्बको हाराहारीमा मात्र बजेट पाउने देखिन्छ।

पूर्ण स्वदेशी लगानी रहने उक्त परियोजनामा १० वर्षका लागि १ खर्ब ४४ अर्ब रूपियाँ खर्च गर्ने लक्ष्य लिइएको छ। दुई वर्ष अघि कार्यान्यवनमा आएको महत्वाकांक्षी परियोजनाले जमीनको एकीकरण, कृषि क्षेत्रको विस्तार र कृषिमा आधारित अर्थतन्त्र निर्माणका लागि आधार निर्माण गर्ने लक्ष्य लिएको छ। मुलुकको कुल गार्हस्थ उत्पादनमा कृषि क्षेत्रको योगदान बढाउने, कृषिमा उत्पादकत्व बढाई निर्यातमुखी अर्थतन्त्रको निर्माण गर्नेजस्ता सरकारका लक्ष्य भए पनि यस क्षेत्रमा आगामी आर्थिक वर्षका लागि निकै कम बजेट प्रस्ताव गरिएको मन्त्रालयका सहप्रवक्ता सापकोटाको भनाइ छ।

दायित्व सिर्जना भईसकेका आयोजना तथा कार्यक्रमका लागि न्यून बजेट विनियोजनको तयारी गर्दा कृषि क्षेत्रका अल्पकालीन र दीर्घकालीन विकास लक्ष्यमा असर पुर्याउने सापकोटाको धारणा छ। परियोजनाअन्तर्गत सरकारी खेतीलाई लक्षित गरी सरकारले किसान, किसान समूह र कृषि सहकारीलाई ८५ प्रतिशत अनुदानको व्यवस्था गरेको छ भने १५ प्रतिशत लगानी सरकारी खेती गर्ने किसान वा किसान समूह आफैंले बेहोर्नुपर्ने नियम छ। तर, न्यून बजेटका कारण किसानले पाउनेपर्ने अनुदान रकम र पुँजीगत खर्चको दायरा खुम्चिने देखिन्छ। परियोजनाको शुरूवाती चरणमा हरेक जिल्लामा विशिष्टिकृत कृषि उत्पादनका लागि कार्यक्रमहरु अगाडि बढाइएका छन्। उत्पादकत्व र भौगोलिक अवस्थाअनुसार कुन क्षेत्रमा कस्तो किसिमको कृषि उत्पादन बढी छ भन्ने सम्भाव्यता अध्ययन गरेर विशिष्टिकृत कृषि कार्यक्रम लागू गरिएको कृषि मन्त्रालयले जनाएको छ।

कृषि आधुनिकिकरण र कृषिमा आधारित अर्थतन्त्र निर्माणका लागि भन्दै अघि सारिएको परियोजना सबै जिल्लामा लागू भइसकेको छ। उक्त परियोजनाअन्तर्गत हाल साना व्यावसायिक कृषि उत्पादन केन्द्र (पकेट), व्यावसायिक कृषि उत्पादन केन्द्र (ब्लक), व्यावसायिक कृषि उत्पादन तथा प्रशोधन केन्द्र (जोन) र कृषि औद्योगिक क्षेत्र (सुपर जोन) गरी चार वटा कार्यक्रम सञ्चालनमा रहेका छन्।

हरेक जिल्लामा दुईरदुई वटाका दरले १ सय ५० वटा ब्लक, देशका विभिन्न स्थानमा ३० वटा जोन र हरेक प्रदेशमा एक/एक वटा सुपर जोनको स्थापना भइसकेका छन्।

विपन्नलाई विद्यालय पुग्नै कठीन

मकवानपुरको दुर्गम क्षेत्रमा बीचैमा विद्यालय छाड्ने प्रतिशत पनि ८० प्रतिशतभन्दा बढी छ। एक कक्षामा सय जना भर्ना भए भने एसईई दिने बढीमा २० जनामात्र हुन्छन।

◆ प्रताप विष्ट

सरकारले विद्यालय भर्ना अभियानलाई प्राथमिकता दिँदै पढ्ने उमेरका बालबालिकालाई भर्ना गर्ने अभियान सञ्चालन गरिरहेको छ। स्वेच्छिक अभिभावक बनेर विपन्न परिवारका बालबालिकालाई स्कुलमा भर्ना गर्न र पढाउन सरकारले आह्वानसमेत गरेको छ।

तर विपन्न वर्ग र खाद्य असुरक्षाको चपेटामा परेका बालबालिकालाई भने अभियान 'कागलाई बेल पाक्यो हर्ष न विस्मात' भएको छ। मकवानपुरको दुर्गम राक्सिराङ गाउँपालिका-९ खैराङस्थित लाइवाङकी भीमकुमारी चेपाङका छोराछोरीलाई विगतदेखिको भर्ना अभियानले छुन सकेको छैन। २५ वर्षीया भीमकुमारीका ३ छोराछोरी छन्। २ जना विद्यालय जाने उमेर समूहका भए पनि एउटाले पनि स्कुल देखेका छैनन्।

भीमकुमारीको मात्र होइन, लाइवाङकै सरस्वती चेपाङको ४ देखि ९ वर्षसम्मका ३ सन्तान छन उनीहरु पनि स्कुल जाँदैनन्। लाइवाङकै छिमेकी बस्ती लोजाङका विक्रम चेपाङका ४ सन्तान छन्। उनीहरु पनि विद्यालय भर्ना भएकै छैनन। लाइवाङसँगै जोडिएको अर्को चेपाङबस्ती चन्द्राराङका रामकुमार चेपाङका २ देखि १२ वर्षसम्म ५ छोराछोरीले झन् स्कुलको आँगनसमेत टेकेका छैनन्।

जिल्लाको अत्यन्त दुर्गम र विपन्न खैराङ, लोजाङ, चन्द्राराङ, लाइवाङ, राजराङलगायत चेपाङबस्तीमा अधिकांश बालबालिका विद्यालय भर्ना पनि हुँदैनन्। भएका पनि सबैजसो बीचैमा छाड्छन। खैराङको अठारेमा छोराछोरीसहित भेटिएकी भीमकुमारीले भनिन्, 'लाइवाङमा स्कुल छैन, ३ घण्टा टाढाको स्कुल कसरी पढाउनु।' खैराङस्थित माइती घर राजराङबाट २ वटा कुखुराका चल्ला बोकेर घरतर्फ लाग्ने क्रममा अठारेमा भेटिएकी उनले बालबालिकालाई विद्यालय पढाउने आर्थिक हैसियत नभएको जनाइन्। गहभरि आँसु पार्दै उनले भनिन्, '९ महिना गिठ्ठा भ्याकुर खाएर पेट भर्ने गरेका छौँ, हाम्रा बच्चा स्कुल पढ्न जाँदैनन्।'

हेटौंडा-नारायणघाट सडक खण्डमा पर्ने मनहरी बजारबाट ९ घण्टा हिँडेपछि लाइवाङ, लोजाङ र चन्द्राराङ पुगिन्छ। हिउँदका मनहरी खोलैखोला बस खैराङको अठारेसम्म पुग्छ। मनहरीबाट अठारेसम्म पुग्न बसलाई पनि चार घण्टा लाग्छ। खैराङको अठारेबाट लाइवाङ, लोजाङ र चन्द्राराङ पुग्न ३ देखि ४ घण्टा हिँड्नुपर्छ। उक्त बस्तीमा प्राथमिक स्कुल पनि छैन। 'बस्ती नजिक स्कुल छैन, स्कुल भए पनि पढ्न जानका लागि खानेकुरा र लगाउने लुगा छैन,' वडाध्यक्ष रामकुमार थिङले बस्तीका चेपाङहरूको आर्थिक अवस्था अत्यन्त दयनीय भएको बताए। उनले भने, 'उनीहरूलाई बिहान बेलुका खानै समस्या छ। पूरा आङ ढाक्न सक्ने क्षमता छैन। वर्षको ९ महिना जंगली कन्दमूल खाएर प्राण धान्ने गरेका छन् भने कठयांग्रिंदो जाडोमा पनि अर्धनग्न अवस्थामा रहन्छन्' वडाध्यक्ष थिङले भने, 'सरकारले चलाएको यो भर्ना अभियानले मकवानपुरका विपन्न र दुर्गम बस्तीका चेपाङका छोराछोरीलाई छोलाजस्तो लाग्दैन।'

गाउँमा स्कुल बनाइदिन वडासँग बजेट नभएको स्थानीय जनप्रतिनिधिले बताए। दुर्गम बस्तीका चेपाङ र विपन्न परिवार का पढ्ने उमेरका छोराछोरीलाई भर्ना मात्र गरेर हुँदैन। उनीहरूलाई स्कुलमा टिकाउन सकिँदैन। घरमा खानेकुरा नभएकाले भोकै आउने गरेका छन्। केही समय दिउँसो मुस्किलले एक बजेसम्म स्कुलमा बस्छन्। अठारेस्थित माविका प्रधानाध्यापक दीपेन्द्र झाले भने, 'यस क्षेत्रका अति दुर्गम र विपन्न परिवारका बच्चाहरु स्कुलमा भर्ना हुँदैनन्, भए पनि बीचमा नै छाड्छन्।' मकवानपुरको उत्तर (पश्चिमी क्षेत्रमा पर्ने राक्सिराङ गाउँपालिकाका अधिकांश चेपाङ बालबालिका विद्यालयमा भर्ना नै हुँदैनन। राक्सिराङ गाउँपालिकाको काँकडाका केही विद्यालयमा एक गैरसरकारी संस्थाले विगत केही वर्षदेखि दिवा खाजाको व्यवस्था गरेकाले भर्नादर बढ्नुका साथै बीचमा पढाइ छाड्ने दर पनि घटेको छ।

मकवानपुरका ५ वर्षदेखि १२ वर्षसम्मका पढ्ने उमेरका साढे ३ प्रतिशत अर्थात् १ हजार ९ सय ९० बालबालिकाहरु विद्यालयबाहिर छन्। विद्यालय बाहिर रहेका मध्ये सबैभन्दा बढी कैलाश र राक्सिराङ गाउँपालिकाका बालबालिका रहेको सहायक जिल्ला शिक्षा अधिकारी शम्भु पौडेलले बताए।

'चेतनाको अभाव, खाद्य असुरक्षा र विद्यालय टाढा भएकाले उक्त दुर्गम २ गाउँपालिका शतप्रतिशत बालबालिकालाई विद्यालयमा भर्ना गराउन सकिएको छैन,' उनले भने, 'यो शिक्षा कार्यालयका निम्ति चुनौतीको रूपमा रहेको छ, सम्बन्धित गापाले पनि यसलाई चुनौतीका रूपमा स्विकार्दै भर्ना अभियान उनीहरु लक्षित बनाउनुपर्छ।' उक्त क्षेत्रमा बीचैमा विद्यालय छाड्ने प्रतिशत पनि ८० प्रतिशतभन्दा बढी छ। एक कक्षामा सय जना भर्ना भए भने एसईई दिने बढीमा २० जनामात्र हुन्छन।

नमुनाको भरपर्दा विधेयकमै त्रुटि

◆ विकास संवाददाता

संघले प्रदेशका लागि पठाएको नमुना विध्येक राम्रोसँग अध्ययन नगरी हतारमा प्रदेशसभामा प्रस्तुत गरिएका विधेयकमा त्रुटिहरु भेटिएका छन्। संसदमा संशोधनपछि दफावार छलफलमा पठाइएका विधेयकमा थुप्रै केही गम्भीर 'त्रुटि' भेटिएको हो। 'मुख्यमन्त्री र मन्त्रीको पारिश्रमिक तथा सुविधासम्बन्धमा व्यवस्था गर्न बनेको विधेयक' यथास्थितिमा पारित हुँदा मुख्यमन्त्रीलाई नै पारिश्रमिक र सुविधा उपलब्ध गराउन कठिन हुने अवस्था छ। मन्त्री र मुख्यमन्त्रीलाई छुट्टाछुट्टै परिभाषा गरिएको छ। दफा १८ मा रहेको मन्त्रीको पारिश्रमिक तथा सुविधा मुख्यमन्त्री तथा मन्त्रिपरिषद् कार्यालयबाट उपलब्ध गराइनेछ भन्ने व्यवस्थाअनुसार मुख्यमन्त्रीलाई पारिश्रमिक र सुविधा उपलब्ध गराउन 'कानुनी' रुपमा अप्ठयारो पर्ने भन्दै सदस्यहरूले संशोधन हालेका छन् ।

'प्रदेशसभाका पदाधिकारी तथा सदस्यको पारिश्रमिक र सुविधासम्बन्धमा व्यवस्था गर्न बनेको विधेयक' को दफा ७ मा सभामुख र उपसभामुखलाई सवारीसाधन उपलब्ध गराउने उल्लेख छ। तर अनुसूचीमा उपसभामुखलाई चालकको व्यवस्था छैन। प्रदेशसभा ३ को कामलाई नजिकबाट नियालिरहेका संघीय संसदका उपसचिव अधिराज राईले विधेयकमा सामान्य त्रुटि धेरै रहेको स्विकारे। विधेयक तयारीमा संलग्न मुख्यमन्त्री तथा मन्त्रिपरिषद् कार्यालयका कानुन सचिव इन्दिरा दाहाल भट्टराईले केही गल्ती भएको हुन सक्ने स्विकारिन्। 'कर्मचारी कम भएका कारण सबै कुरामा ध्यान दिन नसकेको स्विकार्छौं,' उनले भनिन्, 'सुधार गरिसकेका कतिपय कुरा पनि प्राविधिक कारण गलत आएका छन्।'

दोहोरो सुविधासम्बन्धी व्यवस्था पनि दुई विधेयकमा फरक-फरक छन् 'स्थानीय तहका पदाधिकारी तथा सदस्यले पाउने सुविधा सम्बन्धमा व्यवस्था गर्न बनेको विधेयक' मा नेपाल सरकार, प्रदेश सरकार वा स्थानीय तहको सेवाबाट अवकाश भई निवृत्तिभरण पाइरहेको व्यक्ति कुनै पदाधिकारी वा सदस्य पदमा निर्वाचित भएमा त्यस्तो व्यक्तिले दफा ३ बमोजिमको मासिक सुविधाको ५० प्रतिशत रकम मात्र पाउने व्यवस्था उल्लेख छ। तर 'प्रदेशसभाका पदाधिकारी तथा सदस्यहरूको पारिश्रमिक र सुविधा सम्बन्धमा व्यवस्था गर्न बनेको विधेयक' मा सरकारबाट निवृत्तिभरण लिने व्यक्ति पदाधिकारी वा सदस्यमा निर्वाचित वा मनोनीत भए निवृत्तिभरण वा ऐनबमोजिमको पारिश्रमिकमध्येको एउटा सुविधा मात्र पाउने उल्लेख छ। 'प्रदेशसभाका पदाधिकारी तथा सदस्यहरूको पारिश्रमिक र सुविधासम्बन्धमा व्यवस्था गर्न बनेको विधेयक' को दफा २४ मा प्रदेशसभा सदस्यको शपथसम्बन्धी व्यवस्था र सोसम्बन्धी अनुसूची ३ उल्लेख भए पनि त्यो आवश्यक छैन। प्रदेशसभा सदस्यले यसअघि नै 'प्रदेशसभा सदस्य निर्वाचन ऐन, २०७४ को दफा ७५ बमोजिम शपथ खाइसकेका छन्। यो व्यवस्था पारित भए शपथका लागि दुई छुट्टाछुट्टै कानुन अस्तित्वमा हुनेछन्।

विधेयकको नाममा विसं. उल्लेख नगरिने भए पनि 'गाउँ/नगररजिल्ला सभा सञ्चालन (कार्यविधि) सम्बन्धमा व्यवस्था गर्न बनेको विधेयक' र 'मुख्यमन्त्री र मन्त्रीको पारिश्रमिक तथा सुविधासम्बन्धमा व्यवस्था गर्न बनेको विधेयक' मा लामो शीर्षक प्रयोग भएको छ। केन्द्रले पठाएको नमुना हतारमा तयार गरिएकोले 'मुख्यमन्त्री र मन्त्रीको पारिश्रमिक तथा सुविधासम्बन्धमा व्यवस्था गर्न बनेको विधेयक' को अनुसूची ४ मा रहेको सहायक मन्त्रीरराज्यमन्त्री, मन्त्रीरमुख्यमन्त्रीको शपथ ग्रहणको ढाँचा हुनुपर्नेमा 'नमुना' नै उल्लेख छ। प्रदेशसभा बैठकमा विधेयकहरु छलफल र तयारीबिना नै आएको भन्दै सत्तारूढ र प्रतिपक्षी दलका सदस्यले आलोचना गर्दै आएका छन् ।

आन्तरिक मामिला तथा कानुन मन्त्री शालिकराम जमरकट्टेलले त्रुटिहरु भएको स्विकार्दै अन्तिम अवस्थासम्म सुधार गर्दै लाने प्रतिबद्धता व्यक्त गरे। 'हतार गरेको त हैन, ढिला गरी नै आएको हो तर त्रुटिहरु भएका होलान्,' उनले भने, 'छाप्न दिने बेलासम्म पनि हामी शुद्धाशुद्धि हेर्छौं, बेलैमा सुधार गरेर जान्छौं।

'डिप्रेसन'ले बढ्दो आत्महत्या

छोरा विदेशमा बुहारी सहरमा डेरा लिएर बस्ने प्रवृत्तिले बूढाबूढीहरू एक्लै बस्नुपरेको पीडा सहन नसकेर आत्महत्याको बाटो रोज्ने गरेका छन्।

◆ विकास संवाददाता

मकवानपुरका ७१ वर्षीय दलबहादुर लामाले विष सेवन गरी आत्महत्या गरे। थाहा नगरपालिका-१२ का लामाले तरकारीमा हाल्ने विष सेवन गरेर आत्महत्या गरेका हुन् ।

उनका छोरा रोजगारीका लागि विदेश गएका छन् भने बुहारी नातिनातिनासहित ६ महिनादेखि काठमाडौंमा बस्दै आएकी छन्। लामाकी पत्नीको ९ महिनाअघि मृत्यु भएको थियो। गत असारदेखि उनी एक्लै घरमा बस्दै आएका थिए। लामामात्र होइन, मनहरी गाउँपालिका-४ की एक ५७ वर्षीया महिलाले घरको धुरीबलोमा झुन्डिएर आत्महत्या गरिन्। छोरा-बुहारीले हेला गरेको भन्दै उनले डोरी घाँटीमा पासो लगाएर झुन्डिएर आत्महत्या गरेकी हुन्। यी वृद्धवृद्धा दुवै जना लामो समयदेखि कम बोल्ने र एकान्तमा बस्ने गर्थे। 'डिप्रेसनका कारणले यी वृद्धवृद्धाले आत्महत्या गरेको हुन सक्छ।' हेटौंडा अस्पतालका प्रमुख डा. कमल दवाडीले भने, 'अधिकांश आत्महत्या डिप्रेसनका कारण हुने गरेको छ।'

आत्महत्या गर्नेमा महिलाको संख्या बढी छ। मकवानपुरमा गत वर्ष ५१ महिलासहित ९३ जनाले आत्महत्या गरेका थिए। अघिल्लो वर्ष ४९ महिलासहित ९० ले आत्महत्या गरेका थिए। 'मकवानपुरमा कम्तीमा पनि महिनाको ७/८ जनाले आत्महत्या गर्ने गरेका छन्।' प्रहरी उपरीक्षक विकासराज खनालले भने, 'पारिवारिक बिछोड र मानसिक तनावका कारणले आत्महत्याको बाटो रोज्ने गरेका हुन्।' छोरा विदेशमा बुहारी सहरमा डेरा लिएर बस्ने प्रवृत्तिले बूढाबूढीहरु एक्लै बस्नुपरेको पीडा सहन नसकेर आत्महत्याको बाटो रोज्ने गरेका छन्। विदेशमा जोखिम मोलेर आम्दानी गरेको रकमसहित लिएर पत्नी दोस्रो विवाह गरेर गएको पीडाले पनि वैदेशिक रोजगारीबाट फर्केका केही युवाले आत्महत्या गरेका छन्।

'विविध कारणले प्रेम सम्बन्ध सफल नभएको पीडाले पनि युवायुवतीले आत्महत्याको बाटो रोजेको देखिन्छ।' प्रहरी उपरीक्षक खनालले भने, 'सञ्चार माध्यममा आउने आत्महत्याका समाचारले पनि सुसाइड गर्नेलाई प्रेरित गर्ने गरेको छ।' मकवानपुर जिल्ला देशमै बढी आत्महत्याका घटना हुने जिल्लामध्येमा पर्छ।

आर्थिक वर्ष ०७३/०७४ मा ४९ जना महिलासहित ९० जनाले आत्महत्या गरेका थिए। चालु आवको ९ महिना अर्थात् साउनदेखि चैतसम्म ४६ महिलासहित ७८ ले आत्महत्या गरेका छन्। ११ वर्षीया बालिकादेखि ७७ वर्षसम्मको वृद्धले आत्महत्या गरेको जिल्ला प्रहरी कार्यालय हेटौंडाले जनाएको छ। ९ महिनाभित्र विष सेवन गरी २१ महिलासहित ३३ जनाले आत्महत्या गरेका थिए भने २५ महिलासहित ४५ जनाले झुन्डिएर आत्महत्या गरेका हुन्।

आत्महत्याका सबै घटनाबारे प्रहरीलाई समेत जानकारी हुँदैन। प्रहरीलाई जानकारी दिएपछि पोस्टमार्टम गर्न शव हेटौंडा ल्याउनुपर्ने भएकाले पनि दुर्गम गाउँमा भएका आत्महत्याको घटना प्रहरीलाई जानकारी नदिईकनै परम्पराअनुसार दाहसंस्कार गर्ने गरिएको छ। 'अधिकांश आत्महत्याका घटना डिप्रेसनकै कारणले हुने गरेको बताउँदै डा. दवाडीले भने, 'एक्लै बस्ने, झोक्राउने व्यक्तिले नै आत्महत्याको बाटो रोज्छन्।'

दुई चौमासिकमा ११४ योजना

◆ विकास संवाददाता

मकवानपुरकै एक मात्र उपमहानगरपालिका हेटौंडा उपमहानगर पालिकाले दोस्रो चौमासिक अवधिमा १ सय १४ योजना सम्पन्न गरेको छ । हालसम्म सम्पन्न भएका योजनामध्ये १ सय २९ स्थानमा सडक ढलान गरिएको उपमहानगरका मेयर हरिबहादुर महतले बताए ।

'नगरपालिकाभित्र साढे ३ किलोमिटर सडक ढलान गरिएको छ,' उनले भने। उपमहानगरले जनसहभागिताको आधार सडक ढलान कार्य अगाडि बढाएको छ । हेटौंडा उपमहानगरपालिकाका चालू आवमा ३ सय ७० योजना छन्। तीमध्ये २ सय ५६ सञ्चालित छन् भने ११४ सम्पन्न भइसकेका छन् ।

चालू आवका योजना सम्पन्न गर्न उपमहानगरले २५ करोड २४ लाख रूपैयाँ रकम विनियोजित गरेको छ। प्रमुख प्रशासकीय कृष्णराज पाण्डेका अनुसार चालू आवको फागुनसम्म आन्तरिक आयतर्फ ७३ प्रतिशत रकम संकलन भएको र बाह्य आयतर्फ साढे ६१ प्रतिशत रकम संकलन भएको छ । आन्तरिक आयतर्फको अनुमान १७ करोड ७० लाख रूपैयाँ गरिएको थियो भने १२ करोड ४४ लाख रूपैयाँ संकलन भएको जानकारी गराइएको थियो । बाह्य आयतर्फ ११ करोड ३२ लाख रूपैयाँ संकलन गर्ने लक्ष्य लिएकोमा ६ करोड ९६ लाख रूपैयाँ संकलन भएको छ । मेयर महतले दक्ष कर्मचारी अभावले कामलाई अझै तीव्रता दिन नसकिएको बताए । साविकको हेटौंडा नगरपालिकाका ११वडाको विकास सरह उपमहानगरपालिका घोषणा गर्दा समेटिएका ५ वटा गाविसका क्षेत्रहरूलाई पुर्‍याउनु अहिलेको मुख्य चुनौती रहेको छ उनले बताए।

';hgf a:tL'nfO :yfgLo ;/sf/n 5fPg

◆ विकास संवाददाता

मकवानपुरको थाहा नगरपालिकाको एक दलित बस्तीको नाम हो सृजना बस्ती । नाम सुन्दा साच्चै नै त्यो कलात्मक रूपमा फरक-फरक पेशा, सिप र कला लगायत सृजनाले भरिएको बस्ती हो भनेर अनुमान गर्न सकिन्छ ।

करिब २२ घर परिवार रहेको सिर्जना बस्तीको दलित बस्तीमा न्युन जनसंख्या मात्रले तामा, पित्तल, फलाम र सुनको कामलाई आफ्नो पेसा बनाएका छन् । स्थानीय सरकार आयो, समाजका दलितहरूको अवस्थामा सुधारात्मक कदम चालिएला नि, भनेर सोचेका सृजना बस्तीका दलितहरू "जुन जोगी आए पनि कानै चिरिएको" भन्ने उखानलाई बास्तबिकतामा स्वीकार्न तयार छन् ।

स्थानीय तहमा दलितको प्रतिनिधित्व पनि गराउने प्रावधान आएपछि दलित महिला सदस्यमा दलित प्रतिनिधि चुनिए । तर प्रतिनिधित्वले मात्र दलितको अवस्थामा सुधार भने हुने होइन । 'स्थानीय निर्वाचन पश्चात दलितहरूको लागि कुनै योजनाहरू परेनन्, जसले गर्दा कुनै नेताको आश लाग्दैन', स्थानीय नमराज सुनारले भने । २० बर्ष भयो भाँडा तामा पितलको काम गरेको अब यो भन्दा अन्य कुनै राम्रो काम भयो भने यो काम छोड्छु, सुनारले थपे । सिर्जना बस्तीमा रहेर लामो समयदेखि तामा पितलको कामलाई नै आफ्नो मुख्य पेसा बनाएका सुनार भन्छन् 'अब पछिल्लो पुस्ताले भने यो पेसालाई अंगाल्दैन, हामी छउन्जेल यो पेसालाई निरन्तरता दिन सकिएला ।'

दामनको पुरानो वस्ती गोपाली गाउँ अर्थात नेवार गाउँसंगै जोडिएको सिर्जना बस्तीका दलितहरूले आफ्नो ठाउँमा र हिरहँदा २१ औं शताब्दिमा पनि राहत भने महसुश समेत नभएको बताउँछन् । एक जना ३५ बर्षीया कान्छी सुनार भन्छिन-'मेलापातमा जाँदा संगै बस्न, खान हुँदैन, होटलमा जाँदा अलग्गै बसेर खानु पर्छ, धारामा पनि थाप्दा हामीले छोयो भनेर पानी फ्यालेर फेरि थाप्ने गर्दछ ।' 'यो उमेरमा आइपुग्दा सम्म पनि समान ब्यवहार भने महसुस समेत गर्न पाइएको छैन', कान्छी सुनारले भनिन् ।

दलित महिला सदस्य सबिना सुनार भन्छिन्-'दलितहरू बिचमा पनि एकता र समानता भने छैन, एकले अर्कोलाई हेप्ने र भेदभाब गर्ने प्रवृत्ति छ, जसले गर्दा हामी दलितहरू माथि आउन नसकेको हो ।"

समाजमा समानता र एकता छायो भन्ने आभास व्यवहारमा छैन, कानूनमा छ । सबै मिलेर समृद्ध देश निर्माणमा लाग्ने कुराले शब्दमा मात्र सिमित भएको देखिन्छ । ४ जात ३६ वर्णका एउटै सुन्दर फुलबारी हो नेपाल भनेर शब्दमा भनिरहँदा नेपालमा चलेको ब्यवहार भने बिल्कुलै फरक छ । ठुलो जातले सानो जातलाई गर्ने ब्यबहारले सानो जातका भनिने मानिसहरू माथि उठ्न सकेका छैनन् भने साना जात भनिनेभित्र पनि शिक्षा, धन, सम्पन्नता र पेशाको हिसाबले भेदभाव रहेको छ । कानूनमा कसैलाई छोइछिटो गर्न नपाइने व्यवस्था छ ।

मकवानपुरमा ९ प्रतिशतले मात्र बुझे तेस्रो किस्ता

◆ विकास संवाददाता

भूकम्पले घर भत्काएको तीन वर्ष बित्न लागिसक्दा पनि मकवानपुरका करिब ९ प्रतिशत लाभग्राहीले मात्र तेस्रो किस्ताको अनुदान रकम लिएका छन्। अझै करिब ९१ प्रतिशत भूकम्प प्रभावितले सरकारी अनुदान प्राप्त गर्न सकेका छैनन्। भूकम्पका कारण मकवानपुरमा घरबार विहीन भएकाहरूको संख्या ३१ हजार ८ सय १७ छ। जसमध्ये हालसम्म २ हजार ८ सय ५२ ले मात्र तेस्रो किस्ता प्राप्त गरेका छन्।

जिल्ला पुनर्निर्माण सहजीकरण समितिको वैठकमा उक्त तथ्यांक सार्वजनिक गरिएको हो। गुनासो फछ्र्योटपछि थप भएका लाभग्राहीको संख्या १ हजार ५ सय ७९ सहित कुल ३१ हजार ८ सय १७ रहेको जनाइएको छ। जसमध्ये हालसम्म २४ हजार ८ सय ८७ लाभग्राहीले अनुदानका लागि सम्झौता गरेका छन्। मकवानपुरमा अझै पनि ६ हजार ९ सय ३० भूकम्पपीडितसँग अनुदान सम्झौता हुन सकेको छैन। सम्झौता भएकामध्ये हालसम्म कुल २३ हजार ६ सय २९ ले पहिलो किस्ता पाएका छन्। जसमध्ये २२ हजार २ सय ११ पीडितले सरकारबाट र १ हजार ४ सय १८ ले विभिन्न गैरसरकारी संस्था मार्फत पहिलो किस्ता प्राप्त गरेको राष्ट्रिय पुनर्निर्माण प्राधिकरण जिल्ला आयोजना इकाई प्रमुख पुष्पराज अधिकारीले बताए।

कुल सम्झौता गरेका लाभग्राहीमध्ये मकवानपुरमा ९ हजार ७ सय ३ जनाले मात्र दोस्रो किस्ता पाएका छन्। जसमध्ये सरकारबाट ८ हजार ६ सय ७४ र गैरसरकारी संस्थामार्फत १ हजार २९ छन्। मकवानपुरका २३ हजार ९ सय ६१ भूकम्पप्रभावित लाभग्राहीको गुनासो सम्बोधन भएको छ। जसमध्ये ४ हजार १ सय ५० प्रबलीकरण लाभग्राही छन्। जसमा १ हजार ९ सय ४४ जनाको प्रबलीकरण सम्झौता भएको र १ हजार ६ सय ७० जनाले प्रबलीकरणका लागि पहिलो किस्ता बुझिसकेको जनाइएको छ। अहिलेकै अवस्थामा पुनर्निर्माण हुने हो भने सरकारले ५ वर्षमा सम्पन्न गर्ने भनेको पुनर्निर्माण पूरा नहुने देखिन्छ। भूकम्पीय आवास परियोजना इकाईका संयोजक एव जिल्ला प्राविधिक कार्यालयका प्रमुख इन्जिनियर सोमनाथ तिमिल्सिनाले भने, 'दोस्रो किस्ता लिन घरको जग बनाउनुपर्छ, अधिकांशले त्यसो नगरेको भएर होला, दोस्रो किस्ता लिन आउनेको संख्या अत्यन्त न्यून छ।'

उनका अनुसार भूकम्पपीडितसँग अनुदान सम्झौता हुन नसक्नुमा जग्गाधनी पुर्जाको अभाव, सुकुम्बासी, पुनर्वासको मुद्दा, बहुस्वामित्व, लाभग्राहीहरु विदेशमा, सम्पर्कमा नआएका, घरायसी विवादलगायत विभिन्न समस्या छन्। त्यसमध्ये अधिकांश जग्गा धनीपुर्जा अभावले गर्दा अनुदान सम्झौता हुन सकेको छैन। 'सरकारले यो गाँठो फुकाउने प्रयास पनि गरेको पनि देखिँदैन,' जिल्ला समन्वय समितिका अध्यक्ष रघुनाथ खुलालले भने, 'समस्याको समाधान सरकारले तत्काल निकालेर भूकम्पपीडितलाई राहत दिनुपर्छ।' मकवानपुरमा पुनर्निर्माण भएका घरको सर्वेक्षण गर्न अहिले गाउँरगाउँमा एक सय इन्जिनियर खटिएका छन् भने गुनासो गरेकाको पुनः सर्वेक्षण गर्न थप ४८ इन्जिनियरहरु परिचालन भएका छन्।

जस्ले 'दामन-डाँडाबास' जोडे

◆ मञ्जरी बलामी

विकासकालागि जग्गा दान गर्ने स्थानीयबासीहरू ठुलो मनकारी भएको थाहा नगर प्रमुख लवसेर बिष्टले बताएकाछन् । उनले आफ्नो भाषणमै दाताहरूप्रति आभार ब्यक्त गरे । मकवानपुरको थाहा नगरपालिकामा राहत तथा सम्मानपत्र वितरण कार्यक्रममा प्रमुख बिष्टले यस्तो बताएका हुन । नगरको विकासको लागि सडकहरूमा परेको जग्गाको जग्गा धनीहरूलाई नगरपालिकाले पैसा दिन नसक्ने र त्यस्तो काममा राज्यले पनि पैसा दिन नसक्ने भएकाले जग्गा धनीहरूले गरेको सहयोग निक्कै नै सह्रानीय रहेको र अन्य कामहरूमा पनि यसरी निरन्तर सहयोग भएका नगरको विकासले गति लिन सक्ने बताए ।

सडकका लागि जग्गा दान गर्नेहरु सम्मानित

जिल्ला समन्वय समिति, जिल्ला प्रविधिक कार्यालय र राष्ट्रिय ग्रामीण यातायात सुदृढिकरण कार्यक्रमको आयोजनामा दामन-डाँडाबास सडक खण्ड स्तरोन्नतीको क्रममा सडकलाई जग्गा दान तथा सहयोग गर्ने स्थानीय बासीहरूलाई ७ वैशाखमा राहत तथा सम्मानपत्र वितरण कार्यक्रम गरिएको हो । दामन-डाँडाबास-वैकुण्ठ-खैराङ-काँकडा सडकको स्तरोन्नतीको क्रममा जग्गा सहयोग गरी स्तरोन्नती गर्नमा महत्वपुर्ण भुमिका निर्वाह गरेको भन्दै सडकमा जग्गा परेका जग्गा धनीहरूलाई कार्यक्रम मार्फत सम्मानपत्र प्रदान गर्दै सम्मान गरिएको थियो ।

थाहानगर प्रमुख लवसेर बिष्टको प्रमुख आतिथ्यता सञ्चालन भएको कार्यक्रममा दामन-डाँडाबास स्थानीय सडक उपभोक्ता समितिका अध्यक्ष मनोज अधिकारी सभाध्यक्षता तथा थाहा नगरपालिकाका नगर उपप्रमुख खड्ग गोपालीको बिशिष्ट आतिथ्यता रहेका थियो । कार्यक्रममा प्रोजेक्ट म्यानेजर ललित चौधरी, सोमराज तिमल्सिना, उपभोक्ता समितिका उपाध्यक्ष कमल कुमार केसी, ३ नं वडाका वडाध्यक्ष राजेश केसी लगायतको आतिथ्यता रहेको थियो ।

सडकमा जग्गा परेका स्थानीयलाई राहत स्वरूप ५ हजार रूपैंया दिने ब्यवस्था रहेको छ । ७२ परिवारको उक्त सडकमा जग्गा परेकोमा पहिले नै ३६ जनाले राहत रकम पाइसकेका थिए । कार्यक्रममा ८ जनाले राहत रकम बुझेका थिए । राहत रकम लिन बाँकी रहेका परिवार लाई बैशाख मसान्त भित्रमा लिइसक्न आयोजनाका सामाजिक परिचालक जितेन्द्र केसीले जानकारी गराएका छन् । कार्यक्रमका सभाध्यक्ष मनोज अधिकारीले सडकको आयोजना सञ्चालनमा पहिलो जग्गा दाताहरू, दोस्रो जिल्ला विकास समिति र प्राबिधिकहरू र तेस्रो बिश्व बैंकको महत्वपुर्ण योगदान रहेको बताए । प्रोजेक्ट म्यानेजर ललित चौधरीले आफ्नो नातेदार तथा दाजुभाईलाई जग्गा दिन समेत अप्ठ्यारो मान्ने अवस्थामा सरकारको नाममा सडकको लागि जग्गा दान गर्नु धेरै ठुलो योगदान भएको बताए । जग्गा दानले दानदातालाई पनि सहजता हुने भएकाले दानदातहरूमा फाइदा रहेको समेत उनले बताए । स्तरोन्नतीको योजना मात्र भएको कारण ओटासील मात्र गर्ने डिजाइन भएको कारण भारी बर्षाद्को समयमा वटासील बिग्रीएमा वा भत्किहालेमा पनि अप्ठेरो नमान्न प्रष्ट पारेका छन । दामन-डाँडाबास सडकको ११ किलोमिटर सडकममा ओटासील गरि एको र लगभग जेठको ५ गतेसम्म सकिने चौधरीले बताए ।

कार्यक्रमको अवसरमा गुनासो ब्यक्त गर्दै स्थानीय उपभोक्ता हरिकृष्ण कार्कीले स्तरोन्नतीको क्रममा आयोजनाले स्थानीय उपभोक्ताले पहिले नै निर्माण गरेको भुङ्दाल देखि बागेखोला सम्मको कालोपत्रे सडकमा कसैलाई पनि मेशिन हिंडाउँन नदिएको भए पनि उक्त आयोजनाले पुनः निर्माण गर्ने हो भनि चेनवाला मेशिन हिंडाएपछि कालोपत्रे बिग्रिएको छ तर अहिले टालिने र निर्माण नहुने भनिएको भन्दै गुनासो ब्यक्त गरेका छन । उक्त बिषयमा निर्माण गर्ने प्रयास गर्ने आयोजनाले जनाएको छ ।

कार्यक्रममा नगर उपप्रमुख गोपालीले दामन-डाँडाबास सडकले थाहा नगरपालिकादेखि कैलाश गाउँपालिका सम्मको जनताहरूलाई सहज भएको बताए । टाढा देखि तरकारी भारी बोक्ने समस्याको न्युनिकरण भएको बताउदै यात्राको लागि समेत सहजता भएको उनले बताए ।

कार्यक्रम पश्चात संवाददाताहरूसंग कुराकानी गर्दै घर्तिखोला तल्लोगाउँका स्थानीय रामबहादुर कार्कीले आफ्नो एक्कै ठाउँको ११ आना जग्गा सडकमा परे पनि आफुले निक्कै नै खुशीसाथ दिएको बताए । अर्का खड्ग बहादुर खत्री पनि आफ्नो जग्गा सडकमा परे पनि कुनै दुःख नलागेको बताउँछन । नागदहका स्थानिय रेणु रायमाझी भन्छिन आफ्नो जग्गा पनि काटेको भनेर वाल लगाइसकेपछि थाहा भयो, दिन भने पर्थ्यो नै तैपनि गुनासो भने रहेको छ, उनले भनिन् । आफ्नो ३ आना जग्गा सडकमा परे पनि खुशी भएको डाँडागाउँका ५७ बर्षिय बृद्ध रिता परियारले बताइन । पहिले धेरै भारी बोकेर आउनु पर्थ्यो, यहाँ सम्म हिडेर आउनु पर्थ्यो तर अहिले सहज छ, दैलो मै ओर्लिन पाउँछौं त्यसैले खुशी लाग्छ-५७ बर्षिय बृद्ध परियारले भनिन् ।

अर्का एक जग्गा दाता धने दमाईले भने जग्गा परेर पनि नाम नआएको प्रति दुख लागेको भन्दै गुनासो गरेका छन । मालपोत र नापी दुबैले हेर्दा पनि नदेखिए पछि उनको नाम छुटेको तर अब गुनासोमा परेर सुनुवाइ र समाधान हुने आयोजनाका प्रतिनिधिले बताएका छन । अर्का हेम बहादुर केसीले भने चाहे जती जग्गा काटे पनि दुखी नभएको बताए । पटक पटक साघुँरो भयो भन्दै काट्नु भन्दा एकै पटक आवश्यक मात्रामा काटेर काम गरेमा सबैलाई सहज हुने उनको बुझाइ रहेको छ ।

मुख्यमन्त्री बने तामाङ र चेपाङको अभिभावक

◆ विकास संवाददाता

शैक्षिक सत्र २०७५ को विद्यार्थी भर्ना अभियानअन्तर्गत ३ नम्बर प्रदेशका मुख्यमन्त्री डोरमणि पौडेलले तीन बालबालिकाको अभिभावक बनेका छन् । मकवानपुरको मनहरी गाउँपालिका वडा नम्बर-६ स्थित राष्ट्रिय माध्यमिक विद्यालय सुनाचुरीमा आफ्नो अभिभावकत्वमा एक तामाङ बालक र चेपाङ बालिकालाई विद्यालयमा भर्ना गरेका हुन् ।

निम्न आर्थिकस्तरका परिवारका स्थानीय जेसिका प्रजा र सन्जित ब्लोनको पढाईको जिम्मा आफूले लिएको घोषणा गर्दै विविध कारणले विद्यालय जान नसकेका बालबालिकालाई हरेक सचेत नागरिकले जिम्मा लिएर विद्यालय भर्ना गराउनुपर्नेमा

जोड दिए । त्यसै गरी पौडेलले मनहरीकै महेन्द्र किरण माविमा पुगेर सुमन चेपाङको पनि आफू अभिभावक बनेर भर्ना गरेका छन् ।

मुख्यमन्त्री पौडेलले उनीहरूको लागि विद्यालय पोशाक, जुत्तादेखि स्कुल ब्याग, किताब तथा स्टेशनरी सामग्रीको समेत ब्यवस्था गरिदिएका छन् । विद्यार्थी भर्नापछि बोल्दै मुख्यमन्त्री पौडेलले वालबालिकाले पढन पाउने अधिकार लाई सरकारले निकै गम्भिर ढंगबाट लिएको र प्रदेश नम्बर ३ सरकारले पनि भर्ना अभियानलाई महत्वपूर्ण रूपमा लिएको बताए । शिक्षाविना विकास र समृद्धि सम्भव नभएको भन्दै उनले शिक्षाको उज्यालोबाट सबै बालबालिका बञ्चित हुन नहुने धारणा व्यक्त गरे ।

मृगौलापीडितलाई ....

उनी हाल जीवन-मरणको दोसाँधमा छिन् । काठमाडौं पुगेर उपचारका लागि उनले लाखौ रूपैयाँ सकिसकिन् । अब उपचार गर्न घरघँडेरी पनि बेच्ने अवस्था आएको उनको परिवारको गुनासो छ ।

मिर्गौला प्रत्यारोणका लागि पनि ठूलो खर्च लाग्ने भएपछि परिवार कसरी रकम जुटाउने भन्ने चिन्तामा छन् । आर्थिक अभाव चर्किएपछि उनको उपचार गर्न नै समस्या भएको छ । नियमित डायलासिसका लागि औषधि किन्न पनि रकम जुटाउन परिवारलाई हम्मे-हम्मे परेको छ । कसैले ऋण पत्याउन छाडेपछि बबिताले आर्थिक सहायताका लागि सबैसमक्ष अपील गरेकी छिन् ।

'लामो समय गाउँघरमा अरूको स्वास्थ्य बिग्रेला भन्ने चिन्ता गरेर हिंडिन् । अहिले आफ्नो स्वस्थ्यमा समस्या पर्दा सहयोग जुटाउन सकिएन,' बबिताका छोरी विद्याले भनिन्,'सबैले सक्दो सहयोग गरिदिनु भए ममीलाई उपचार गर्न सकिन्थ्यो ।' २०७१ सालादेखि नै बबिताको स्वास्थ्य बिग्रिएको थियो । तर पनि उनी निरन्तर गाउँमा सेविकाका रूपमा खटिएकी थिइन् । तर, पछिल्ला महिनाहरूमा उनलाई धेरै असहज भएको छ ।

थाहानगर क्षेत्रका केही विद्यालयको ड्रपआउट विवरण तालिका:

क्र.सं.	विद्यालयको नाम	कक्षा १		कक्षा २		कक्षा ३		कक्षा ४		कक्षा ५		कक्षा ६		कक्षा ७		कक्षा ८		कक्षा ९		कक्षा १०		विद्यालय अनुसार ड्रप		
		भर्ना संख्या	परीक्षमा सहभागी	भर्ना संख्या	परीक्षमा सहभागी	भर्ना संख्या	परीक्षमा सहभागी	भर्ना संख्या	परीक्षमा सहभागी	भर्ना संख्या	परीक्षमा सहभागी	भर्ना संख्या	परीक्षमा सहभागी	भर्ना संख्या	परीक्षमा सहभागी	भर्ना संख्या	परीक्षमा सहभागी	भर्ना संख्या	परीक्षमा सहभागी	भर्ना संख्या	परीक्षमा सहभागी	जम्मा भर्ना	जम्मा सहभागी	ड्रप आउट प्रतिशत
1	मत्स्यनारायण मावि, पालुङ	14	8	6	5	6	6	5	5	25	20	28	27	28	27	18	18	43	37	32	32	205	185	9.76
2	सरस्वती मावि आग्रा	41	26	33	32	34	32	30	28	34	33	53	47	50	45	43	41	31	30	27	25	376	339	9.84
3	बज्रबाराही मावि बज्रबाराही	12	11	18	17	15	13	24	23	32	32	95	86	75	67	63	61	66	56	66	64	466	430	7.73
4	घाटदेवी आधारभूत, फेदीगाउँ	12	9	14	11	14	14	11	10	8	8	9	7	21	19	18	13	0	0	0	0	107	91	14.95
5	ईन्द्रयणी मावि आग्रा	15	13	12	8	15	12	16	11	13	11	55	42	38	28	55	43	60	45	34	32	313	245	21.73
6	झम्केश्वरी मावि, पालुङ	15	15	9	8	11	10	18	18	18	17	37	34	57	54	57	52	43	42	41	40	306	290	5.23
7	नाटेश्वर मावि, टौखेल चित्लाङ	8	3	8	7	13	13	19	18	12	12	23	23	35	33	37	36	57	50	50	48	262	243	7.25
8	सुन्दरीदेवी मावि आग्रा	21	13	21	19	30	29	53	43	46	40	81	67	86	63	76	65	39	30	32	27	485	396	18.35
जम्मा		138	98	121	107	138	129	176	156	188	173	381	333	390	336	367	329	339	290	282	268	सबै विद्यालयको तथ्याङ्क लिने प्रयास भएको भएपनि नमुना तथ्याङ्क मात्र प्रस्तुत गरेका छौं । -सम्पादक		
कक्षागत ड्रप आउट प्रतिशत		29		12		7		11		8		13		14		10		14		5				

निजी विद्यालयतर्फ

क्र.सं.	विद्यालयको नाम	कक्षा १		कक्षा २		कक्षा ३		कक्षा ४		कक्षा ५		कक्षा ६		कक्षा ७		कक्षा ८		कक्षा ९		कक्षा १०		विद्यालय अनुसार ड्रप		
		भर्ना संख्या	परीक्षमा सहभागी	भर्ना संख्या	परीक्षमा सहभागी	भर्ना संख्या	परीक्षमा सहभागी	भर्ना संख्या	परीक्षमा सहभागी	भर्ना संख्या	परीक्षमा सहभागी	भर्ना संख्या	परीक्षमा सहभागी	भर्ना संख्या	परीक्षमा सहभागी	भर्ना संख्या	परीक्षमा सहभागी	भर्ना संख्या	परीक्षमा सहभागी	भर्ना संख्या	परीक्षमा सहभागी	जम्मा भर्ना	जम्मा सहभागी	ड्रप आउट प्रतिशत
9	ईअन एकेडेमी, बज्रबाराही	88	88	45	45	61	61	31	31	32	31	24	24	22	22	12	12	15	15	14	14	344	343	99.71
10	पालुङ बोर्डिङ, पालुङ	26	25	19	19	21	21	22	22	23	23	17	17	15	15	14	14	15	15	12	12	184	183	99.46
जम्मा		114	113	64	64	82	82	53	53	55	54	41	41	37	37	26	26	30	30	26	26	सबै विद्यालयको तथ्याङ्क लिने प्रयास भएको भएपनि नमुना तथ्याङ्क मात्र प्रस्तुत गरेका छौं । -सम्पादक		
कक्षागत ड्रप आउट प्रतिशत		99		100		100		100		98		100		100		100		100		100				

स्रोत: सम्बन्धित विद्यालय

विकास खबरपत्रिका
साप्ताहिक
हरेक सोमबार
पढ्न छुट्ला है ।
समाचार तथा
विज्ञापनका लागि:
९८१८०३८७८९

नयाँ व्यवस्थापनसहित खुल्यो
दामन भ्यू टावर एण्ड रिसोर्ट

;Dks{ e/t uf]kfnL
मोवाइल नं. ९८५११२५७०८
होटल प्रकाश इन्टरनेशनल प्रा. ली. द्वारा सञ्चालित

:sfe6/
6otS6/
/fn/
l6k/
निर्माणसम्बन्धी सम्पूर्ण सेवा
बी . एण्ड पी. निर्माण सेवा
थाहा-६, बज्रबाराही, मकवानपुर
९८५१०६३९४७(प्रदिप), ९८४५४०४३५५(सुरज)

अनलाईनबाटै
ufpB/sf va/, ca ljZje/
www.bikaskhabar.com
लगअन गर्नुहोस् ।
'तपाई जहाँ, विकासखबर त्यहाँ'
दैनिक कुर्नै पर्दैन
पलपलको खबर....
विकासखबर डट.कम.
इमेल:
bikaskhabar@gmail.com

● ljsf; dIN6ldl8ofsf nflu k|sfzs :सुरजकुमार भुजेल (९८५५०६८६५५)● ;Dkfbs : कुमार नेगी (९८५५०६८०७०)● ;dfrf/ ;+of]hs : अशोकसुजन श्रेष्ठ (९८५५०६८३५३)● sfof{no : थाहा-४, मकवानपुर● db|0f : श्रीया अफसेट प्रेस हेटौंडा ● O{d]n bikaskhabargmail.com